

պէս լսեմ՝ է՛ի բանակին Արգամայ յինէն ան-
ծանօթ), և ասորեցուցի զձեզ՝ի դուռն Սանաաբը-
կոյ յանողորմ հրամանէ հօր ձերոյ՝ որ զձեզ՝ի
մահ դատեցաւ: Ահ, ընդէր չկարացի թաքուցա-
նել և զեղբայրն ձեր զերրորդ, զոր այն ինչ ծնեալ
յափշտակեաց տարաւ Ներսէ՛հ մտերիմ Մաթա-
նայ, աւետալ յինէն մուրհակ երդման թէ իմ որ-
դի է. և անտի յառաջ չգիտեմ զի եղև: Այս
է ահա ծնունդ ձեր: Երգուեալ և երգմեցու-
ցեալ զձեզ՝ի դիս ամենայն, որդեակ իմ Երուազ,
և յԱնահիտ ի փառս Հայկազանց, որոյ բար-
կութիւնն արդ քաղէ զոգիս. լռեա զամօթդ իմ
և զձեր մինչև ի մահ: Որդեակք իմ, ծանիք և բզ-
հայր ձեր թէ կենդանի է. և եթէ չիթ մի արտօսը
չնորհիցէք յաճիւն մօր ձերոյ՝ խնդութեամբ մե-
ռայց:

Բ.

Երուազ առ Սմբատ և Արգամ

Վրէժինդիրք դահուն Հայկազանց, զգուշա-
ցարուք անձանց ձերոց մտանել ի քաղաքս կամ
երևել Երուանդայ. թոյն մահու պատրաստեալ
մնայ ձեզ ի բաժակ ուխտի դիցն անմահից: Ահա
պարեցէք տալ վաղլաղակի սկիզբն մարտի. աստ
եմ ես բանալ առաջի ձեր զգրուանն:

Ծառայ յէր է՛մ Երուազ:

Գ.

Իրեցազուն տէր, ծանիր զթշնամին քո. հա-
ւատարմագոյնն կարծեցեալ յընտանիսն քո՝
ինդրէ դաւել զքեզ. այլ ինչ չկարեմ տեսել. դիքն
փակեցին զիմ բերան. նոցին հովանի ի դուռի քո:

Րինկա ձուկը և ւնոր արգասաւռու
րոտքիւնը:

Րինկա ձուկը նշանաւոր է իր ար-
գասաւորութեամբը, ու անհամար խումբ
բով երևնալովը, վաճառաչաւութեան
օգտակարութեամբը, նաև զարմանալի
գէպքերուն համար որ իր նկատմամբ
կը պատմուի: Շատ ընտանի է Ովկիա-
նու եղերքէն մինչև հիւսիսային բևեռը
նստող բնակիչներուն, որոնք աներկիւղ
և անխոնջ, քաջասրտութեամբ մը ըին-
կա որսալու կը ջանան: Վաճառակա-
նութեամբ կը տարածուի աշխարհիս
ամեն կողմը մասնաւոր պատրաստու-
թեամբ պահպանուելէն ետքը: Խա-
հուէն, թէյը, այրեցած գօտիլին համե-
մանքը, շերամը, ազգաց հարստանալուն
այնչափ պատճառ եղած չեն՝ որչափ
հիւսիսային Ովկիանու ըրնկայն: Առա-

ջինները պահանջողներն են զեղխու-
թիւն կամ հաճոյք, իսկ զերկրորդն՝ հար-
կը: Այս ձկան որսորդութեանը համար
Գաղղիոյ, Ստորին Նահանգաց և Անգ-
ղիոյ ծովեղերքներէն անհամար տոր-
միւղներ ճամբայ կ'ելլեն ամեն տարի
մրկալից ծովու մը ծոցէն ապահով ու
առատ հունձք մը քաղելու զոր ըին-
կայից անհուն բազմութիւնը այս ժողո-
վըրդոց ձեռներէց գործունէութեան
առջև կը բանան: Մեծ քաղաքադէտք,
ամենաճարտար տնտեսք նաւական ար-
շաւանքներու մէջ ամենէն շատ օգուտ
ընկայի որսորդութենէ տեսած են,
անոր համար մեծ որսորդութիւն անուա-
նած են: Այսու՝ մարդիկ ուժեղ, նա-
ւաստիք աներկիւղ, և նաւապետք հմուտ
կ'ըլլան: Արուեստը որ այս որսորդու-
թեան արդիւնքը ձեռք առնելով, մեծ
վաճառականութեան դուռ կը բանայ և
անսպառ հարստութեանց աղբիւր:

Րինկայի անհաւատալի առատու-
թիւնը ամեն ատեն բնապատումներուն
զարմանք բերած է: Այս ձկանս յա-
րատե կերպով և անհամար թուով ա-
ծին անանկ դումար մը յառաջ կը
բերէ՝ որոյ հաշիւը արդարեւ իսկ մեր
երևակայութիւնը կը զարմացնէ: Եթէ
20 տարուան միջոցին մէջ կարելի ըլլայ
միացնել միայն մէկ ըրնկայէ մը յա-
ջորդաբար առաջ եկած ծննդաբերու-
թիւնը ու մէկտեղ ժողովել ինչ անհուն
ընդարձակութիւն պիտի չընենք Ով-
կիանոսին մէջ: Շատ հեղինակներ կը
տարբերին ի կարծիս, և ըստ մեծու-
թեան ըրնկայի տարուան մէջ ածած
հաւկիթը 24,000 և կամ 36,000 կը
հանեն: Գիտուն բնապատում մըն ալ
այս թիւը մինչև 68,000 կը հասցընէ:
Որչափ ալ մեզի մեծ երևայ այս թիւը,
սակայն եթէ յիշուի ուրիշ այլ և այլ
ձուկի տեսակներուն հանած հաւկիթը,
շատ քիչ պիտի երեւայ բազաւտու-
թեամբ, որովհետեւ ձողաձուկի (morue)
մը հանած հաւկիթը մէկ միլիոնի կը
հասցնեն:

1343-ն այն աստիճանի ըրնկաները
շատցեր էին Պալդիկ ծովուն մէջ որ ստի-

պուլեցան ուրիշ աւելի ընդարձակ ծով մը փնտռել ու տարածուիլ: 1781-ին ա. մառան վերջերը կողմնակի ծովեզերքը ըրնկաներու անհամար բազմութիւն մը երեցաւ որ կարծես թէ ալեւ ծուփ ջուրին մէջ կենդանի լեռ մը կ'երեւար: Ծովեզերքը այնչափ լեցուած էր որ կարելի էր ձեռքով բռնել: 1774 սեպտեմբերի 5-ին Սկովտիոյ եզերքը այնչափ շատցեր էին որ քանի մը նաւակ մէկ մէկ ցանցով 50,000 ծովային ըրնկա որսացին. ինչ ընենին չէին գիտեր, մէկ շիշ գիհի գինւոյ 10,000 հատը տուին: Ովկիանու այլ և այլ կողմերն ալ ծովային ըրնկայի գրեթէ այսչափ բազմութիւն կը տեսնուի: Տիէբցի ձկնորս մը քաղերին նաւահանգստէն նաւակով դէպ ի լայնութեանը 4 մղոն հեռանալով ծովային ըրնկաներու հանդիպեցաւ և այնչափ սոսկալի բազմութիւն էին որ ալ կը վիտային. նոյն գիշերը 280,000 ձուկ բռնեց, և կը հաստատէ որ այնչափ մ'ալ ծով նետած ըլլայ: Ֆէքամբի ձկնորս մը գիշերուան մը մէջ ասոնցմէ այնչափ բռնեց որ՝ ստիպուեցաւ ուռկանէն մաս մը կտրել բռնելուն ալ չպատուելու համար, և կ'ըսէ որ իր ցանցին մէջ 800,000 ըրնկա բռնուած էին: Պուլոների մէջ երբեմն կը հանդիպի որ նաւակները օրը երեք անգամ կ'երթան և երեք անգամ ալ ի դարձին լեցուն կու գան:

Ծովային ըրնկային նորանշան արգասաւորութեանը վրայ խօսելէն ետքը ասիկէ կ'ըլլայ քանի մը բառ ալ բնութեան իրեն տուած թշնամիներուն վրայ զուրցել: Նախ և առաջ պէտք է դասել կէտերը, որ վանոնք կատաղաբար կը հալածեն: Ըրնկաները այս վիթխարի կենդանիներուն հալածանքէն փախչելու համար ծովեզերք կը թափին, խորշերու և ծոցերու մէջ ապաստանարան կը փնտռեն ուր կէտերը չեն համարձակիր մտնել. այսպիսի պարագաներ ըրնկայի որսը աւելի կը դիւրացնեն: Անոր համար արգիլուած է նաև Նորվեկիոյ կողմերը ըրնկայի որսորդութեան ժամանակ այս վիթխարի կենդանիներէն

սպաննել: Կէտերէն ետքը պէտք է շարել ծովու հորթերը, անոնցմէ ալ ետքը ձկնորու բազմութիւն մը ինչպէս պալները (squala), թառափները (esturgeon), կատերը (gade), լոսզիները (saumon), ու թագաւոր ըրնկայից (chimère arctique) ըսուած ձուկերը: Ասոնց մէջէն մասնաւորապէս պալները բազմութիւ խումբերով միացած ծովուն խորերը կ'իջնան, ուր ըրնկաները կը սիրեն կենալ, և երբեմն այնչափ բազմութիւ կ'ըլլան որ շատ ձկնորսներ ձգած գացած են, որպէս զի ցանցերնին այս ձկնորսն չփարատին: Ծովային թռչուններն ալ բաւական շատ որս կ'ընեն ըրնկաներէն իրենց ճարակին համար: Այս թռչուններուն անյագութիւնը այնչափ շատ է որ մինչև ձկնորսաց նաւակներուն վրայ կը թափին ու կերպով մը ձեռքերնէն ձուկ կ'ուզեն առնուլ: Բայց մարդն է՝ ամենէն ճարտարն հնարագիտութեամբ՝ ամենասոսկալի թշնամին ըրնկայի: Ահա այսպէս բնութիւնը հաւասարակշիռ կը պահէ հակադարձ զօրութիւնը. ամեն օրուան որսերը՝ տարուան մը արգասաւորութեանը հետ կը հաւասարի:

ՀԵՏԱՔՐԻՐԱԿԱՆՔ

Նկարագիր պարսկային գանգ. — Պարսից տուններն, կ'ըսէ, Ռուսիանի մը փակ կամ գաւթներ ունին, որոնց իւրաքանչիւրին մէջտեղը պիտի ըլլայ աւազան մը, անկիւններն ալ պզտի պարտէզներ: Փակին երեք կողմը իրարմէ ազատ սենեակներ կ'ըլլան, չորրորդ կողմն ալ ունի մեծ սրահ որ դուռը կը կոչուի և հիւրընկալութեան սենեակները: Մեծամեծաց տուններուն մէջ շատ սրահներ կան այցելուաց համար, որոնք տանը արտաքին յարկերն կը սեպուին և պիտուի կ'ըսուին: Ներքին յարկերն (էնթրաան) են, կանանոցն ալ (հարէմ): Մեծամեծաց տուններուն մէջ կան մեծ փակ մը, ախոռ մը, բաղնիք մը, և այլն: Եւրոպացի մը չի կրնար երեւակայել Պարսից մեծերուն տանը շուրջութիւնը. և անոնց պէտք եղած ծառայից բազմութիւնը:

Դուռը ըսուածն ընդարձակ և երկայնաձև կ'ըլլայ, որուն երկայն կողմերը գաւթներուն կը նաշին, և ուղղահայեաց փողաձև փորուածոց մէջ շարժուն պատուհաններ ունին, որոնց գունաւոր պզտիկ ապակիները գեղեցիկ տեսարաններ կ'ընծայեն: Դուռը երկու գասիկոն բաժնած է. յաջ